

Максим Годлевський,
аспірант,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

СИЛОВІ І НЕСИЛОВІ ЗАСОБИ В ЗОВНІШНІЙ ПОЛІТИЦІ США В 1950–1960-Х РОКАХ

Анотація. У статті розглядаються зміни у зовнішній політиці США в 50-60-х роках. Головний акцент спрямовується на застосуванні силових і несилових засобів в зовнішній політиці Вашингтона в контексті боротьби з поширенням комуністичного впливу. Білий дім наголошував на необхідності нарощування свого військово-технічного потенціалу та поширенні ліберально-демократичних ідей в країнах «третього світу». Застосування доктрини «стримування» було викликано гонкою озброєнь, що в свою чергу призвело до нарощування величезної кількості засобів масового знищення. Адміністрації президентів США використовували різноманітні силові і несилові засоби для протидії СРСР. Особливу увагу було приділено розробці програм в сферах економічної, військової допомоги. В контексті даних ініціатив необхідно виділити «план Маршала», який став однією з найвдаліших несилових зовнішньополітичних програм. Важливе значення мала «доктрина Ейзенхауера», яка інтенсифікувала економічне співробітництво з лояльними державами регіону та надавала необхідну військову допомогу для зміцнення своєї обороноздатності; програма «Нові рубежі» Дж. Кеннеді, що робила ставку на досягнення військової переваги та велику увагу приділяла проблемам «третього світу», а саме країнам Африки та Латинської Америки.

Ключові слова: зовнішня політика, США, силові і несилові засоби.

У другій половині 1940-х років, в умовах «холодної війни», серед керівництва США поширилися ідеї про необхідність подальшого зміцнення позицій в світі. Для реалізації цього завдання Вашингтон застосував цілий комплекс силових і несилових засобів. Як згадував у своїх мемуарах президент Г. Трумен: «Після Другої світової війни було абсолютно ясно, що без американського втручання в світі не було сили, здатної на рівних протистояти СРСР. Якби ми відвернулися від світу, райони послаблені і розколоті в результаті війни, увійшли б в радянську сферу впливу без будь-яких серйозних зусиль з боку росіян. Успіх СРСР в цих районах і явна відсутність у нас інтересу до подій призвело б до зростання комуністичних партій. Це був час, коли просто необхідно було відкрито поставити Сполучені Штати Америки на стороні і на чолі всього вільного світу» [1].

Перше великомасштабне застосування доктрини «стримування» мало місце ще в другій половині 1940-х років в Східному Середземномор'ї, після того як Великобританія заявила, що не в змозі більше допомагати Греції і Туреччині у боротьбі з радянською загрозою. Державний департамент США швидко розробив план несилової допомоги. У заяві, відомій як доктрина Трумена, говорилося: «Я вважаю, що Сполучені Штати повинні проводити політику підтримки вільних народів, що чинять опір спробам захоплення влади збройним меншістю або тиску ззовні» [2]. З цією метою він запросив у конгресу 400 млн. дол. для надання економічної та військової допомоги Греції і Туреччині. США дотримувалися вибіркового підходу в наданні допомоги «вільним народам» в залежності від їх реального стратегічного значення в «холодній війні» і можливостей самих

Сполучених Штатів. Ці пріоритети лягли в основу подальшої політики щодо стабілізації та згуртуванню західного світу. Наступним кроком, що вимагав застосування широкої несилової допомоги, стало сприяння зруйнованій війною Західній Європі. Побоюючись комуністичного вторгнення в економічно і політично нестабільні країни цього регіону, США почало створення програми економічної допомоги європейським країнам, основним ініціатором якої був державний секретар Дж. Маршалл [3]. На початку 1948 р. Конгрес проголосував за сприяння відновленню економіки країн Європи та виділив 17 млрд. дол., що повинні був виплачуватися протягом 4 років. Його охрестили «планом Маршалла», який став однією з найвдаліших несилових зовнішньополітичних ініціатив США.

Намагаюся підтримувати стабільність в Європі, США відреагували на «виклики» і в інших частинах планети. Після звільнення від японців в 1945 р. територія Кореї була розмежована союзниками по 38-й паралелі. СРСР і США заснували в контрольованих ними частинах Кореї держави слухняні їм уряди, яким надавали підтримку навіть після виведення військ. У червні 1950 р. коли армія Північної Кореї перейшла 38-у паралель і почала наступати в південному напрямку, адміністрація Трумена вирішила застосувати силові засоби для вирішення конфлікту. Після більш ніж дворічної війни були розпочаті переговори про припинення військових дій, і в липні 1953 р. підписано угоду про перемир'я. Воно майже повністю відновлювало територіальне розмежування, яке існувало до війни [4]. Кореїська війна справила величезний вплив на всю військово-політичну стратегію США. До 1953 р. військовий бюджет США зріс в чотири рази в порівнянні з 1949 р., складаючи 60% всіх державних витрат. Величезне прискорення придбала атомна і ядерна програма. Крім того війна в Кореї збільшила стратегічне значення Японії як головної противаги «радянсько-китайському» блоку. Так в 1951 р. був підписаний американо-японський договір про безпеку, який дав Японії гарантії США на випадок нападу в обмін на збереження масованої військової присутності США на Окінаві [5]. Вашингтон також розширив економічну і військову допомогу. З метою заспокоєння сусідів Японії був підписаний договір про взаємну безпеку з Філіппінами і потрійний договір з Австралією і Новою Зеландією [6]. Він не передбачав створення військового компонента і обмежував зобов'язання США наданням допомоги в разі зовнішньої агресії. Доктрина «стримування комунізму» сприяла активізації американської військової та фінансової допомоги союзникам в Індокитаї і Близькому Сході. Таким чином «стримування» набувало все більш силовий і глобальний характер.

Новий розвиток на початку 1950-х років отримали і плани адміністрації щодо зміцнення НАТО. Так після схвалення Конгресом в Європу були відправлені чотири додаткових дивізій. У планах передбачалося створення 25 дивізій і утримання лінії оборони на схід від Рейну з використанням тактичного атомного та хімічної зброї. Американська допомога набула майже виключно військового характеру в рамках нової програми про взаємну безпеку. Вона фактично замінила «план Маршалла», а витрати на неї можна було порівняти з останнім.

Дуайт Д. Ейзенхауер, який став в 1953 р. президентом США, поділяв точку зору Трумена про основні засади зовнішньої політики США. Обидва вважали комунізм монолітною силою, яка бореться за світове панування. У своїй першій інавгураційній промові він заявив: «Сили добра і зла примножилися і ополчилися один на одного так, як це рідко бувало в історії. Свобода бореться з рабством,

світло – з темрявою» [7]. У силу сформованої міжнародної обстановки новому керівництву США в особі Ейзенхауера, Даллеса, Редфорда належало посилити наступальний потенціал американської зовнішньої політики і в той же час упорядкувати «конфліктну взаємодію» зі своїм основним суперником. На думку Ейзенхауера і Даллеса, в найкращій мірі добитися цього можна було за рахунок доповнення концепції «стримування» новою військовою доктриною, що дозволяла в найкращій мірі враховувати сильні сторони військового комплексу США. Таким чином з'явилася доктрина «масованої відплати», яка була офіційно озвучена в виступі Даллеса в Раді з міжнародних відносин в січні 1954 р., а фактично схвалена в жовтні 1953 р. [8]. Згідно з цією доктриною США повинні були застосувати силовий засіб, а саме ядерну зброю в тому випадку, якщо виникне загроза країні або її життєвим інтересам. Одним з важливих зовнішньополітичних кроків адміністрації Ейзенхауера було рішення домогтися збільшення ролі союзників у зміцненні військового потенціалу НАТО. Крім цього в 1954 р. були підписані Паризькі протоколи, що санкціонують приєднання ФРН до НАТО [9]. Дані угоди відкривали дорогу для ремілітаризації Західної Німеччини.

Намагаючись зміцнити свої позиції в Південно-Східній Азії США використовували комплекс силових і несилових засобів. У вересні 1954 р. США досягли підписання Манільського пакту, що знаменувала створення СЕАТО. Він був покликаний убезпечити цей регіон від комуністичного впливу [10]. У грудні 1954 р. був підписаний договір про взаємну безпеку з Тайванем [11]. США прагнула підсилити військову присутність в цьому регіоні. Їх опорою став військовий флот, який знаходився на постійному чергуванні в водах, що омивали КНР і кілька великих баз, де розташовувалися з'єднання стратегічної авіації. У зоні південних кордонів СРСР діяв Багдадський пакт, створений в 1955 р. Незважаючи на те, що в протистоянні поширенню радянського впливу на Близькому і Середньому Сході ініціатива була віддана Великобританії, всі кроки британської дипломатії були узгоджені з Вашингтоном. Необхідно також сказати, що США продовжувало тримати на пульсі ситуацію в периферійних країнах біполярного світу. Так на початку 50-х років до влади в Ірані прийшов режим на чолі з М. Мосаддиком. Це викликало занепокоєння адміністрації в зв'язку з тим, подібний курс міг привести до зближення Ірану з СРСР. Таким чином вже в 1953 р. Мосаддик був відсторонений в ході силової операції підготовленої ЦРУ, а до влади прийшов Реза Пехлеві. Подібний хід розвитку відбувся і в Гватемалі, де в 1954 р. за допомогою підготовлених найманців був зміщений з посади Х. Арбенс, який проводив антиамериканську політику. Одним з важливих елементів зовнішньополітичної стратегії США було прояв психологічного методу війни. Так під час кризи в Угорщині в 1956 р. США розгорнули масовану атаку на всі аспекти зовнішньої і внутрішньої політики СРСР, звертаючись до народів Східної Європи і закликаючи їх наслідувати приклад угорських дисидентів. Радіостанція «Вільна Європа» вела безперервне мовлення на Угорщину. Крім цього провідні політичні діячі США і в першу чергу Дж. Даллес в дипломатичному стилі закликали Угорщину порвати з СРСР і приєднатися до західної спільноти.

5 січня 1957 р. Д. Ейзенхауер звернувся до Конгресу США зі спеціальним посланням, присвяченим аналізу стану справ на Близькому Сході і зміни політики, яку США збиралися проводити в цьому регіоні. Так США повинні інтенсифікувати економічне співробітництво з лояльними державами регіону, надавати необхідну військову допомогу для зміцнення своєї обороноздатності. Уряд також має мати

право посилати американські збройні сили в цей регіон, якщо виникне необхідність. Це послання увійшло в історію під назвою «доктрина Ейзенхауера» [12]. У ній вперше США оголосило про те, що Близький Схід є зоною їх особливих інтересів. З тих пір близькосхідний напрям зайняло одне з головних місць в числі зовнішньополітичних пріоритетів США. Так відштовхуючись від прийнятої раніше доктрини, Ейзенхауер прийняв рішення про відправлення американських морських піхотинців до Лівану в 1958 р. на прохання президента К. Шамуна. Це була перша спроба використовувати силові методи для того, щоб вплинути на геополітичну обстановку в потрібному регіоні. Серйозне вплив на зовнішню політику США в кінці 1950-х рр. надали події на Кубі, а саме прихід до влади Фіделя Кастро. Так були розірвані дипломатичні відносини і уряд США перейшов до економічного тиску і припинив постачання нафти. Крім цього ЦРУ приступило до навчання військовій справі кубинських іммігрантів, які повинні були висадитися на острові і підняти там повстання. Ця спроба, зроблена навесні 1961 р. в затоці Кочинос, закінчилася їх розгромом.

Події на Кубі проходили на тлі чергової виборчої кампанії в США. Так президентом став Джон. Ф. Кеннеді, а його передвиборча платформа увійшла в історію під назвою «Нові рубежі» [13]. В програмі перепліталися традиційні імперативи «холодної війни» з ідеєю глобальної відповідальності США за долю західної цивілізації, робилася ставка на досягнення військової переваги. Велика увага в платформі приділялася проблемам «третього світу», а саме країнам Африки та Латинської Америки. Ускладнювався і погляд на роль силових методів в реалізації зовнішньополітичних установок США. Кеннеді ставив задачу підвищення гнучкості військово-стратегічних доктрин, вдосконалення новітніх систем озброєння, підвищення їх мобільності. Адміністрація Кеннеді бачила вихід в тому щоб підвищити керованість конфліктів. Таким чином з'явилася нова доктрина «гнучкого реагування», розроблена групою фахівців на чолі з генералом М. Тейлором. Прийнята в 1961 р. ця доктрина призвела до посилення протиріч між Вашингтоном і його європейськими союзниками по НАТО. У цій організації продовжували відштовхуватися від доктрини «масованої відплати». Європейці побоювалися, що теперішня їх думка при ухваленні рішення про використання ядерної зброї буде враховуватися в меншій мірі. У жовтні 1961 р. з'явився закон Фулбрайта-Хейза, який рекомендував формувати нову спільність, яка базується на єдиних цивілізаційних цінностях та наголошував на необхідності вдосконалювання невійськового потенціалу [14]. А вже в 1962 р. Кеннеді звернувся з посланням до Конгресу «Про нову зовнішньоторговельну програму» [15]. Таким чином адміністрація Кеннеді вибрала сферу економічної політики як головної ланки в будівництві Атлантичного співтовариства.

На початку 1960-х рр. стало очевидно, що одним з найбільш нестабільних регіонів є Близький Схід, а саме радикальний арабський націоналізм. Таким чином була розроблена концепція «збалансованого підходу США до проблем Близького Сходу». Незважаючи на активізацію американських дипломатів в Каїрі і Багдаді в переговорах з керівництвом цих антиамериканських країн, в 1962 р. США довелося застосувати демонстрацію сили після революції в Ємені та його зближенням з режимом Насера. Адміністрацією було прийнято рішення про перекидання декількох ескадрилій американських бойових літаків на саудівські аеродроми і введення американської ескадри в Червоне море. Крім цього саме при Кеннеді

завершився процес перетворення Ізраїлю в стратегічного партнера США, що стало серйозним чином впливати на загальну ситуацію в регіоні.

Одним з найважливіших регіонів для зовнішньої політики Кеннеді була Латинська Америка. У 1950–1960-х рр. цей регіон знаходився на порозі глибоких змін. В контексті посилення антиамериканських настроїв в даному регіоні США готове було інвестувати необхідні для модернізації кошти за умови ліберального сценарію прогресу. Так в серпні 1961 р. в Пунта-дель-Есте відбулося підписання установчої Хартії Союзу заради прогресу. Протягом 1961–1968 рр. американська влада виділила 4,5 млрд, що дозволило загальмувати зростання антиамериканських настроїв. Восени 1962 р. американо-кубинське протистояння перейшло в іншу фазу, а саме Карибську кризу. Відповіддю на різку активізацію підривної діяльності США проти Куби стало збільшення поставок радянського озброєння, включаючи ракети середнього радіусу дії. Це викликало занепокоєння у Вашингтоні і призвело до морської блокади Куби. Рішення для виходу з американо-радянського конфлікту було вироблено 28 жовтня угоду про вивезення радянських ракет з Куби і відмовою США від спроб повалення уряду Ф. Кастро, і відповідно зняттям морської блокади. Карибська криза мала серйозний вплив на еволюцію зовнішньої політики США. Це стало передумовою спроби стабілізувати американо-радянський конфлікт. Так в липні 1963 р. Кеннеді виступив в Американському університеті у Вашингтоні. Він заявив, що тотальна війна в ракетно-ядерному століття втрачає сенс, так як переможця точно не буде. Президент акцентував увагу на виробленні компромісів і конкретних несилових засобів для пом'якшення міжнародної напруженості [16]. Одним з перших кроків було підписання в 1963 р. між США, СРСР і Великобританією договору про заборону випробувань ядерної зброї в трьох середовищах.

Після трагічної загибелі Кеннеді в листопаді 1963 р. посаду президента зайняв Л. Джонсон. Йому імпонувала доктрина «гнучкого реагування», при якій ймовірність «великої війни» мінімізувалася, а акцент переносився на локальні конфлікти низької і середньої інтенсивності. Одним з явних прихильників поряд з президентом був міністр оборони Р. Макнамара. Він розділяв країни периферії біполярної системи на дві групи в залежності від ступеня їх безпеки щодо «комуністичної агресії». Необхідно сказати, що відмовившись від курсу на інтервенцію Куби США продовжувало спроби ізолювати Кубу на дипломатичному рівні. При цьому в ідейному плані Куба продовжувала впливати на події в Латинській Америці. Так, на початку 1960-х рр. в Домініканській Республіці відбулася черга переворотів, яка призвела до влади Тимчасовий революційний уряд. Перспектива появи ще однієї Куби не влаштовувала США і було прийнято рішення про силове втручання. На територію Домінікани висадилися 30 тис. солдат, 50 військових судів і 275 літаків. Після цього Л. Джонсон виступив з обґрунтуванням застосування силового методу. Таким чином з'явилася «доктрина Джонсона», яка давала право США на втручання в будь-яку латиноамериканську країну в разі загрози виникнення прокомуністичного правління [17]. Для посилення своїх позицій в Латинській Америці в 1967 р. була схвалена «Декларація американських президентів» і озвучені плани створення до 1985 р. «Спільного ринку» [18].

Проблеми у зовнішній політиці з якими зіткнулися США на периферії біполярної системи підштовхнули адміністрацію до зміни акценту з конфронтації з СРСР на посилення несилових методів підтримки східноєвропейських країн. У

1964 р. Л. Джонсон озвучив ідею «наведення мостів». Так була збільшена пропагандистська робота в Східній Європі, а особливо в Польщі та Чехословаччини. Найбільший успіх цієї дії принесли в Чехословаччині де спалахнув конфлікт після відставки А. Новотни і приходом до влади прогресивного А. Дубчека. Відповіддю на ці події стало введення військ ОВД і відсторонення від влади Дубчека. Таким чином максимум на що могли розраховувати США, це погіршення іміджу СРСР на міжнародній арені. В середині 1960-х рр. в черговий раз загострилася ситуація на Близькому Сході. Враховуючи те, що Ізраїль був стратегічним союзником, США вирішило використати зростання напруженості в регіоні, збільшивши поставки озброєння. Зміцнивши свій військовий потенціал, Ізраїль почав війну в регіоні, що отримала пізніше назву «шестиденної війни». Ізраїль окупував Синайський півострів і вийшов до Суецького каналу. Тільки після дипломатичного тиску з боку США конфлікт був завершений. Конфлікт на Близькому Сході набував риси перманентного, що посилювало проблеми США, які все більше занурювалися у в'єтнамський конфлікт.

Ще в листопаді 1963 р. Л. Джонсон схвалив рекомендації американських військових, які передбачали підготовку ударів по Демократичній республіці В'єтнам. Спочатку почалися розвідувальні польоти американської авіації та патрулювання американських судів в Тонкінській затоці. Однак дані дії не призвели до припинення постачання зброї повстанцям. У серпні 1964 р. в Тонкінській затоці американський есмінець «Меддокс» був атакований торпедними катерами ДРВ. У відповідь на це вже 7 серпня 1964 р. Сенат схвалив так звану «тонкінську резолюцію», відповідно до якої президенту дозволялося використовувати збройні сили для надання допомоги Південному В'єтнаму [19]. У лютому 1965 р. почалося бомбардування, а вже до кінця року там знаходилося 150 тис. американських солдат. Позиція адміністрації США полягала в тому, що їх силове втручання в справи Південного В'єтнаму обумовлено необхідністю захисту союзника від зовнішньої агресії. Однак ескалація військових дій вела до зростання опору і вже в 1965 р. Джонсон почав говорити про прихильність США мирного врегулювання конфлікту. Проте до 1968 р. у Південному В'єтнамі знаходилося вже більше півмільйона американських солдат, що в свою чергу призвело до нарощування внутрішніх протестів в США. Протестні настрої почалися з'являтися і в адміністрації президента, що в результаті призвело до відставки Р. Макнамари. У 1968 р. сили ДРВ почали масований наступ, що призвело до численних жертв. У цей момент адміністрація Л. Джонсона побачила єдину можливість в поступовому відході з В'єтнаму і почала пропонувати курс на «в'єтнамізацію» війни. Таким чином провідні фахівці з військових і зовнішньополітичних питань прийшли до висновку, що США не в змозі силою перемогти у В'єтнамі. Джонсон віддав наказ про припинення бомбардувань Північного В'єтнаму, проте вирішення даного конфлікту переходило в руки республіканської партії на чолі з новим президентом Р. Ніксоном. Перед новою адміністрацією поставало питання мінімізувати наслідки війни у В'єтнамі і домогтися мирного врегулювання конфлікту.

Необхідно підкреслити, що після закінченні Другої світової війни США стали однією з двох найпотужніших країн як в військово-економічному так і в політичному планах. В контексті виникнення біполярного світу перед американською дипломатією постало завдання застосувати повний спектр силових і несилових засобів в боротьбі з комуністичним впливом та з метою поширення ліберально-демократичних ідей в країнах «третього світу». Гонка озброєнь,

викликана доктриною «стримування», призвела до нарощування величезної кількості засобів масового знищення і в кінці кінців не випадково призвела до розуміння обома сторонами необхідності конструктивного діалогу.

Література

1. Truman, Harry S. Memoirs. <http://www.bookyards.com/en/book/details/12573/Memoirs-Of-Harry-S-Truman-Volume-2>.
2. The Truman Doctrine. [Electronic resource]. – URL: <http://terpconnect.umd.edu/~jklumpp/ARD/Truman.pdf>.
3. The «Marshall Plan» speech at Harvard University. [Electronic resource]. – URL: <http://www.oecd.org/general/themarshallplanspeechatharvarduniversity5june1947.html>.
4. Armistice Agreement for the Restoration of the South Korean State (1953) July 27, 1953. [Electronic resource]. – URL: http://seoul.usembassy.gov/p_rok_60th_int_16.html.
5. Bilateral Security Treaty between the United States of America and Japan. [Electronic resource]. – URL: http://afe.easia.columbia.edu/ps/japan/bilateral_treaty.pdf.
6. Mutual Defense Treaty Between the United States and the Republic of the Philippines. [Electronic resource]. – URL: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/phil001.asp.
7. Eisenhower D. Inaugural Address. [Electronic resource]. – URL: https://www.eisenhower.archives.gov/all_about_ike/speeches/1953_inaugural_address.pdf.
8. Dulles J. F. The Strategy of Massive Retaliation. [Electronic resource]. – URL: http://msthorarinson.weebly.com/uploads/4/1/4/5/41452777/dulles_address.pdf.
9. Paris Agreements. 1954. [Electronic resource]. – URL: <http://www.fransamalingvongesusau.com/documents/dl2/h2/2.2.5.pdf>.
10. Southeast Asia Collective Defense Treaty. [Electronic resource]. – URL: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/usmu003.asp.
11. Mutual Defense Treaty Between the United States and the Republic of China. [Electronic resource]. – URL: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/chin001.asp.
12. Eisenhower Doctrine. [Electronic resource]. – URL: https://www.eisenhower.archives.gov/education/bsa/citizenship_merit_badge/speeches_national_historical_importance/eisenhower_doctrine.pdf.
13. Kennedy J. F. The New Frontier. [Electronic resource]. – URL: <http://www.sphstigers.org/ourpages/users/jasher/SSBootCampWebsite/NewFrontier.pdf>.
14. Fulbright Hays Act. [Electronic resource]. – URL: <https://www2.ed.gov/about/offices/list/ope/iegps/fulbrighthaysact.pdf>.
15. Special Message to the Congress on Foreign Trade Policy. [Electronic resource]. – URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=8688>.
16. President Kennedy Nuclear Test Ban Treaty Speech. [Electronic resource]. – URL: <http://www1.american.edu/media/speeches/Kennedy.html>.
17. Lyndon Johnson, Published Text of Speech on the Dominican Republic Intervention. [Electronic resource]. – URL: <http://loveman.sdsu.edu/docs/1965JohnsonDoctrine.pdf>.
18. Declaration of the Presidents of Americas. [Electronic resource]. – URL: http://www.channelingreality.com/NAU/Latin_America/alliance_for_progress.html.
19. The Tonkin Gulf Resolution. [Electronic resource]. – URL: http://www.classzone.com/books/am_05_shared/pdf/psource/TAR03_22_735_PS.pdf.

Maksym Godlevskiy, Ph.D. student, The Department of Foreign Nations Modern and Contemporary History, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

POWER AND NON-POWER FACILITIES IN US FOREIGN POLICY IN 1950-1960

***Abstract.** This article discusses changes in US foreign policy in the 50-60s. The main emphasis is on the use of power and non-power facilities in Washington's foreign policy in the context of the fight against the expansion of Communist influence. The White House stressed the need to build up their military-technical potential and to expand liberal democratic ideas in the countries of the «third world». The application of the doctrine of «containment» was caused by the arms race, which in turn led to increasing huge number of weapons of mass destruction. US President administrations used a variety of power and non-power facilities to counter the Soviet Union. Particular attention was paid to the development of programs in the fields of economic and military aid. In the context of these initiatives should highlight «Marshall Plan», which became one of the most successful foreign non-power program.*

Equally important was «Eisenhower Doctrine», which intensified economic cooperation with loyal countries in the region and provided the necessary military assistance to strengthen their defense capabilities; program «New Frontier» John. F. Kennedy, who made a bid to achieve military superiority and attention paid to the problems of the «third world» countries such as Africa and Latin America.

Key words: *foreign policy, the United States, police and non-power facilities means.*

УДК93:355.404.51(73)»1914/1918»

Юлія Гончар,
кандидат історичних наук, доцент,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

БОРОТЬБА ПРОТИ ПІДРИВНОЇ ТА ШПИГУНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ДОСВІД США У РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

***Анотація.** В статті аналізується значення вивчення досвіду США після вступу до Першої світової війни для сучасного українського суспільства. Характеризується американська історіографія діяльності державної влади США по забезпеченню національної безпеки і суспільної стабільності в умовах війни. Аналізуються проблеми, що постали перед керівництвом США в 1917 р., та характеризуються основні заходи влади по боротьбі із підривною та шпигунською діяльністю.*

Намагаючись максимально точно розкрити поставлені завдання автор акцентує увагу на подіях та обставинах, які виходили із загальної геополітичної ситуації в період Першої світової війни. Для неї одним з важливих чинників, які актуалізують дослідницькі проблеми у галузі всесвітньої історії є наявність співзвучності поточної історичної ситуації з обставинами минулого і необхідність залучити досвід інших країн для розв'язання сучасних проблем. Разом з тим, дослідниця зауважує, що зазначена проблематика не стала предметом спеціальних досліджень радянських і пострадянських науковців. Увага американістів була і залишається прикутою в першу чергу до мотивів, геополітичних амбіцій, успіхів та прорахунків зовнішньої політики та дипломатії США. Внутрішня ж політика американського керівництва періоду 1917 – 1918 рр., як і суспільна ситуація в цілому, тривалий час шаблонно описувались як репресивна та реакційна.

***Ключові слова:** США, Перша світова війна, The Selective Service Act, Espionage Act.*

Одним із важливих чинників, що актуалізують дослідницькі проблеми у галузі всесвітньої історії є наявність співзвучності поточної історичної ситуації з обставинами минулого і необхідність залучити досвід інших країн для розв'язання сучасних проблем. Українське суспільство сьогодні, вочевидь, потерпає не тільки від стану неоголошеної війни, але й від того суспільного феномену, що є неочікуваним для пересічної свідомості, вихованої на міфологізованих лубочних історичних стереотипах. Мова йде про суспільний розкол, наявний щодо таких важливих питань як ставлення до війни, до агресора, оцінка діяльності владних інститутів по забезпеченню внутрішньої безпеки. Українське суспільство виявилось неготовим як до можливості бути втягнутим у війну, так і до факту відсутності консолідованості в умовах війни. Для українських державних органів влади вкрай складним виявилось питання методів та заходів реагування на загрози внутрішній безпеці з боку як ворожих агентів, так і внутрішніх опонентів влади. За цих обставин звернення до історичних аналогій можуть виявитись виключно